

e-mail: rotova@knteu.kiev.ua, rotova_tanya@mail.ru
Зайчук Світлана Валентинівна, аспірант кафедри фінансів
 Київський національний торговельно-економічний університет
 вул. Старонаводницька, 4а, кв.40, м. Київ, 01015, Україна
 e-mail: zaychuk.sv@gmail.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Ротова Татьяна Анатольевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов
 Киевский национальный торгово-экономический университет
 ул. Киото, 19, г. Киев, 02156, Украина
 e-mail: rotova@knteu.kiev.ua, rotova_tanya@mail.ru
Зайчук Светлана Валентиновна, аспирант кафедры финансов
 Киевский национальный торгово-экономический университет
 ул. Старонаводническая, 4а, кв.40, г. Киев, 01015, Украина
 e-mail: zaychuk.sv@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Rotova Tetyana Anatoliivna, Ph.D. in Economics, Associate Professor
 Kyiv National University of Trade and Economics
 19, Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine
 e-mail: rotova@knteu.kiev.ua, rotova_tanya@mail.ru
Zaychuk Svitlana Valentynivna, postgraduate student
 Kyiv National University of Trade and Economics
 4a-40, Staronavodnytska Str., Kyiv, 01015, Ukraine
 e-mail: zaychuk.sv@gmail.com

УДК 336.2

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Свищук А.С.

Предметом роботи є економічні відносини, що виникають з приводу формування та використання фондів фінансових ресурсів держави.

Метою роботи є виявлення провідного зарубіжного досвіду регулювання соціально-економічного розвитку країни податковими методами та розробка пропозицій щодо його імплементації у вітчизняну практику.

Методологія проведення роботи. Робота виконана за результатами дослідження сучасних наукових праць у яких висвітлено успішний досвід застосування методів податкового регулювання соціально-економічного розвитку країн з розвинутою ринковою економікою, а також публікацій органів влади зарубіжних держав з питань оподаткування.

Результати роботи. Досліджено провідний досвід країн з розвинутою ринковою економікою щодо застосування податкових методів та інструментів для регулювання соціально-економічного розвитку країни. Розроблено пропозиції щодо використання окремих податкових методів та інструментів у вітчизняній практиці. Запропоновано групування країн за рівнем впливу їх урядів на показники соціально-економічного розвитку за допомогою податкових методів та інструментів. Удосконалено класифікацію податків з точки зору їх впливу на розвиток економіки.

Галузь застосування результатів: організація та проведення наукових досліджень у сфері удосконалення регулювання соціально-економічного розвитку держави податковими методами та інструментами, побудова та забезпечення ефективного функціонування системи податкового регулювання економіки, формування основних напрямків податкової політики держави.

Висновки: важливим завданням у ході реформування вітчизняної системи оподаткування є вивчення провідного зарубіжного досвіду у даній сфері та імплементація найбільш позитивних здобутків у систему оподаткування України; у більшості розвинутих країн переважає система прямого оподаткування із прогресивною шкалою податкових ставок; країни світу за системою оподаткування прибутку поділяються на чотири групи; найбільш характерними проблемами функціонування систем оподаткування у розвинутих країнах є: складність побудови податкових систем, несправедливість оподаткування доходів фізичних осіб, неузгодженість оподаткування доходів фізичних осіб із різних джерел, значний перебік у бік прямого оподаткування; за характером податкових реформ дані країни можливо поділити на дві групи: країни, які проводять радикальні податкові реформи та країни, які проводять помірковані податкові реформи; ключові принципи, яких слід дотримуватися в ході реформування вітчизняної системи оподаткування: сприяння розвитку вітчизняного товаровиробника, забезпечення дотримання принципу соціальної справедливості, створення сприятливих умов для залучення іноземного інвестиційного капіталу.

Ключові слова: податки, податкове регулювання економіки, податкова політика, класифікація податків, податкові методи, податкові інструменти.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ НАЛОГОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ

Свищук А.С.

Предметом работы являются экономические отношения, возникающие по поводу формирования и использования фондов финансовых ресурсов государства.

Целью работы является выявление ведущего зарубежного опыта регулирования социально-экономического развития страны налоговыми методами и разработка предложений по его имплементации в отечественную практику.

Методология проведения работы. Работа выполнена по результатам исследования современных научных работ в которых отражены успешный опыт применения методов налогового регулирования социально-экономического развития стран с развитой рыночной экономикой, а также публикации органов власти зарубежных государств по вопросам налогообложения.

Результаты работы. Исследован передовой опыт стран с развитой рыночной экономикой по применению налоговых методов и инструментов для регулирования социально-экономического развития страны. Разработаны предложения по

использованию отдельных налоговых методов и инструментов в отечественной практике. Предложена группировка стран по уровню влияния их правительств на показатели социально-экономического развития с помощью налоговых методов и инструментов. Усовершенствована классификация налогов с точки зрения их влияния на развитие экономики.

Область применения результатов: организация и проведение научных исследований в области совершенствования регулирования социально-экономического развития государства налоговыми методами и инструментами, построение и обеспечение эффективного функционирования системы налогового регулирования экономики, формирование основных направлений налоговой политики государства.

Выводы: важной задачей в ходе реформирования отечественной системы налогообложения является изучение ведущего зарубежного опыта в данной сфере и имплементация наиболее положительных достижений в системе налогообложения Украины; в большинстве развитых стран преобладает система прямого налогообложения с прогрессивной шкале налоговых ставок; страны мира по системе налогообложения прибыли делятся на четыре группы; наиболее характерными проблемами функционирования систем налогообложения в развитых странах являются: сложность построения налоговых систем, несправедливость налогообложения доходов физических лиц, несогласованность налогообложения доходов физических лиц из разных источников, значительный перекос в сторону прямого налогообложения; по характеру налоговых реформ данные страны можно разделить на две группы: страны, которые проводят радикальные налоговые реформы и страны, проводят умеренные налоговые реформы; ключевые принципы, которых следует придерживаться в ходе реформирования отечественной системы налогообложения: содействие развитию отечественного товаропроизводителя, обеспечения соблюдения принципа социальной справедливости, создания благоприятных условий для привлечения иностранного инвестиционного капитала.

Ключевые слова: налоги, налоговое регулирование экономики, налоговая политика, классификация налогов, налоговые методы, налоговые инструменты.

FOREIGN TAX ADJUSTMENT EXPERIENCE ECONOMY

Svyschuk A.S.

The subject of the work is the economic relations that arise regarding the formation and use of the financial resources of the state.

The aim is to identify the leading foreign experience in the regulation of social and economic development of the country's tax practices and proposals for its implementation in national practice.

The methodology of the work. Work was done on the study of modern scientific works which reflect the successful experience of application of the tax regulation of social and economic development of countries with developed market economies, as well as applications of the authorities of foreign countries on tax matters.

The results of the work. Studied the best practices of countries with developed market economies in the use of tax methods and tools for the regulation of social and economic development of the country. Proposals for the use of individual tax methods and tools in domestic practice. Proposed grouping of countries in terms of their influence on the governments of indicators of socio-economic development through tax methods and tools. Improved classification of taxes in terms of their impact on economic development.

Scope of the results: the organization and carrying out research in the field of improving the management of socio-economic development of the state tax methods and tools, building and ensuring the effective functioning of the tax regulation of the economy, the formation of the main directions of tax policy.

Conclusion: The major challenge for the reform of the national tax system is the study of the leading international experience in this field and the implementation of the most positive developments in the tax system of Ukraine; in most developed countries is dominated by a system of direct taxation with a progressive scale of tax rates; countries in profits tax are divided into four groups; the most typical problems of functioning of taxation systems in developed countries are: the complexity of the tax system, the injustice of the personal income tax, the inconsistency of income taxation of individuals from various sources, a significant bias in favor of direct taxation; the nature of the tax reforms, these countries can be divided into two groups: those who spend a radical tax reform and the country has pursued a moderate tax reform; key principles to be followed in the course of reforming the national system of taxation: promoting domestic producers, to ensure compliance with the principle of social justice, to create favorable conditions for attracting foreign investment capital.

Key words: taxes, tax regulation of the economy, tax policy, tax classification, tax practices, fiscal instruments.

Постановка проблеми. Податкова система України як важливий інструмент не тільки формування доходної бази державного та місцевих бюджетів, а й як ефективний інструмент регулювання соціально-економічного розвитку країни переживає процес реформування та удосконалення. Велике значення для формування ефективної системи державного фінансового регулювання економіки за допомогою оподаткування має вивчення передового зарубіжного досвіду з метою виявлення найбільш прийнятних для вітчизняної методів та інструментів.

Податкова система кожної зарубіжної країни представлена сукупністю податків, зборів та обов'язкових платежів, що стягуються з платників податків – фізичних та юридичних осіб, відповідно до норм, правил та регламентів, закріплених у національному податковому законодавстві. Провідні країни світу вже давно усвідомили роль податків не тільки як фіскального інструмента формування доходної частини державного бюджету, а й як важливого інструмента регулювання процесів, що відбуваються у ринкових економіках. Характерним для країн з розвинутою ринковою економікою є те, що уряди безпосередньо не втручаються у господарську діяльність економічних суб'єктів, вони активно працюють в напрямку створення сприятливих умов для ведення бізнесу, передусім за допомогою змін у державній податковій політиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню зарубіжного досвіду застосування інструментів оподаткування для регулювання соціально-економічного розвитку країни присвячені наукові праці таких вчених: Н.М. Крюкової, Л.О. Миргородської, Д.В. Колягіна, О.В. Мещерякової, У.М. Хассі, Д.С. Любіка, М.М. Тютюрюкова, М.Р. Бобоева, М.Г. Ракітова, І.М. Александрова, Н.Ю. Коротіної, О.Л. Корнієнко та ін. Незважаючи на значну кількість публікацій у яких висвітлюється зарубіжний досвід оподаткування конкретних напрямків, що містять пропозиції щодо імплементації зарубіжного досвіду у вітчизняну практику недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення провідного зарубіжного досвіду регулювання соціально-економічного розвитку країни податковими методами та розробка пропозицій щодо його імплементації у вітчизняну практику.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування систем оподаткування у кожній окремій країні з розвинутою економікою відбувалося під впливом характерних саме для неї, для менталітету її населення специфічних економіко-географічних, політичних та релігійних факторів та конкретно-історичних умов. Тому, податкові системи різних країн світу, навіть у межах міждержавних об'єднань, таких як Європейський Союз, відрізняються по структурі та принципам оподаткування. Хоча розвиток міжнародних інтеграційних процесів сприяє конвергенції показників функціонування макроекономічних систем країн, у тому числі і уніфікації систем оподаткування.

Проте, вихідним положенням при формуванні будь-якої ефективної системи оподаткування в зарубіжних країнах є принцип за яким побудова раціональної системи оподаткування передбачає уникнення форм і методів справляння податків, які заважають накопиченню капіталу всіма учасниками відтворювального процесу.

На побудову систем оподаткування впливає і адміністративно-територіальний устрій конкретної держави. Так, для країн з федеральним устроєм характерною є трьохрівнева податкова система, яка передбачає справляння загальнодержавних, податків федеративних утворень (земель, областей, автономних територій) та місцевих податків. В унітарних країнах функціонують дворівневі податкові системи, які передбачають справляння загальнодержавних та місцевих податків, зборів та обов'язкових платежів.

Крім того, на вибір конкретної форми організації податкової системи, її структури впливають ще й загальноекономічні чинники, такі як: стан економічної кон'юнктури в країні, показники інфляції, стан грошово-кредитної системи та інші. До соціальних факторів, які впливають на податкові системи в розвинутих країнах можливо віднести: демографічна ситуація, позиція політичних сил, традиції ведення бізнесу та організації взаємовідносин між громадянами та державою та інші.

На формування системи оподаткування впливають також конкретні економічні та соціальні цілі, які переслідує та чи інша політична сила.

У практиці оподаткування розвинутих країн світу найбільшого поширення набули наступні податкові методи та інструменти впливу держави на показники економічного та соціального розвитку: зміна рівня податкового навантаження на платників; застосування різних форм чи засобів оподаткування; маніпулювання сферою застосування норм податкового законодавства та ступенем охоплення тими чи іншими податками різних груп платників; встановлення або скасування податкових пільг або преференцій; диференціація ставок оподаткування.

З метою забезпечення можливості здійснення регулюючого впливу на показники економічного розвитку певних федеральних утворень в деяких країнах з розвинутою ринковою економікою набуває поширення досвід встановлення регіонами та муніципалітетами надбавок до федеральних податків, зборів та обов'язкових платежів.

На розвиток систем оподаткування в розвинутих країнах значний вплив має активізація глобалізаційних процесів у світовій економіці. У таких умовах загострюється податкова конкуренція між окремими країнами, наслідками якої є скорочення податкової бази у країнах у яких відбуваються певні етапи виробничого процесу, зниження податкових ставок, зміна у структурі прямих та непрямих податків тощо.

За результатами дослідження податкових систем провідних економічно розвинутих країн світу можливо дійти висновку про існування стійкої тенденції до підвищення ролі податків на споживання. Зокрема частка таких податків зросла з 12% до 18% за практично незмінних підходів до оподаткування прибутку юридичних осіб та доходу фізичних осіб. Країни-члени Європейського Союзу однією з обов'язкових умов набуття членства в даному міждержавному утворенні встановили умову введення до системи оподаткування податку на додану вартість зі ставкою на рівні 15-20%, що має сприяти встановленню рівних умов конкурентної боротьби між економічними суб'єктами країн-членів ЄС.

За рівнем податкового тягаря, передбаченого чинною в певній країні системою оподаткування, всі країни світу можливо поділити на дві групи [1]:

- 1) юрисдикції з високими податками;
- 2) юрисдикції з ліберальним оподаткуванням.

Переважає більшість країн з розвинутою ринковою економікою відноситься до юрисдикцій із високими податками. Зокрема, ставки податку на прибуток юридичних осіб та податку на доходи фізичних осіб досягають 30-60%, а ставки податків на доходи, отримані у формі процентів, дивідендів та роялті – 15-35%. Правова система таких країн передбачає жорстку регламентацію створення суб'єктів господарювання, суворий контроль фінансової звітності та застосування фінансових, адміністративних та кримінальних санкцій у випадку порушення податкового законодавства.

Країни з ліберальними умовами можливо поділити на три групи:

- юрисдикції без прямих податків на прибуток юридичних осіб та доходи фізичних осіб. Система оподаткування у таких країнах передбачає справляння лише непрямих податків і вигляді щорічного мита за ведення підприємницької діяльності, разових реєстраційних зборів та ін. Наприклад, у Карибському регіоні розмір щорічного мита становить 100-1 600 доларів США;

- юрисдикції з низьким рівнем податків на прибуток юридичних осіб та доходи фізичних осіб. Ставки податку на прибуток юридичних осіб та податку на доходи фізичних осіб у даній групі країн не перевищують 30%, а деяких випадках ставки таких податків не перевищують 10%. До даної групи країн відносяться: Кіпр, Угорщина, Ізраїль, Швейцарія;

- юрисдикції з високим рівнем прямих податків на прибуток юридичних осіб та доходи фізичних осіб. Ставки прямих податків на доходи фізичних осіб та прибуток юридичних осіб перевищують 30%, а для стимулювання інвестиційної активності іноземних інвесторів та зовнішньоекономічної діяльності уряди надають певні податкові преференції та встановлюють особливі умови оподаткування для платників, які проводять таку діяльність. До країн даної групи можливо віднести, наприклад, країни Бенілюксу, Ірландію.

Важливим показником ефективності функціонування податкової системи та рівня її впливу на діяльність господарюючих суб'єктів у країнах з розвинутою ринковою економікою є рівень податкового навантаження. Поширеною є думка про те, що чим нижчим є рівень податкового навантаження на економіку країни – тим більш вищими темпами вона розвивається. На користь даного твердження, деякі дослідники наводять досвід реформування податкової системи у США на початку 1980-х років. Проте, досвід функціонування систем оподаткування у провідних країнах світу не довів істинність та обґрунтованість твердження «низькі податки – висока економіка».

Іншим важливим показником, що використовується для оцінки ефективності застосування методів податкового регулювання економіки є коефіцієнт еластичності податків [1]. Даний показник характеризує зміни податкових надходжень під впливом визначальних економічних чинників (валового національного продукту, доходів населення, рівня інфляції та ін.). Значення коефіцієнта еластичності на рівні 1 свідчить про стабільність частки податкових доходів держави у ВВП (у Німеччині, провідній країні Європейського Союзу, значення даного показника протягом багатьох десятиліть дорівнює 1). Про те, що податкові надходження до бюджету країни збільшують більшими темпами ніж ВВП свідчить значення коефіцієнта більше одиниці, а отже, держава намагається збільшити рівень податкового навантаження на економіку. Значення даного показника менше одиниці свідчить про зменшення частки податків у ВВП країни, та може свідчити про намагання держави збільшити обсяги фінансових ресурсів в економіці для стимулювання її розвитку.

Показник інтегральної ставки оподаткування доданої вартості, за результатами вивчення досвіду країн з розвинутою ринковою економікою, використовується для оцінки рівня податкового навантаження на економіку та розраховується як відношення суми надходжень від усіх податків, зборів (обов'язкових платежів) внесених суб'єктами підприємництва, їх власниками та найманими працівниками до бюджетів та цільових фондів, до величини доданої вартості за умови сплати усіх обов'язкових для підприємств податків та повної реалізації продукції на внутрішньому ринку.

У провідних країнах світу важливими інструментом реалізації цілей та завдань фінансового регулювання економіки податковими методами та інструментами є податкова ставка, яку може змінювати держава не змінюючи усього масиву податкового законодавства. Впливати на показники економічного розвитку держава має можливість завдяки запровадженню диференційованих ставок оподаткування для певних категорій платників, адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, які займаються важливими для країни видами економічної діяльності.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Розповсюдженим у країнах з розвинутою ринковою економікою залишається такий інструмент реалізації податкової політики держави як податкові пільги. Їх держава встановлює у будь-якому випадку коли є зацікавленість політичної еліти у розвитку підприємницької діяльності та коли держава готова стимулювати, або навпаки, де стимулювати розвиток певних видів економічної діяльності, регіонів, підвищувати або обмежувати доходи певних категорій платників.

Надання податкових пільг є важливим податковим інструментом стимулювання розвитку малого бізнесу, залучення в економіку іноземного капіталу, проведення науково-технічних розробок, що мають визначальне значення для технологічного розвитку економіки у довгостроковій перспективі, реалізації екологічних проектів, стимулювання розвитку соціально важливих видів виробництва, а також виробництв здатних виробляти конкурентоспроможну на світовому ринку продукцію.

При наданні податкових пільг органами державної влади часто використовується такий критерій як форма власності. У багатьох країнах підприємства державного сектора економіки звільняються від сплати податку на землю, застосовується пільгове оподаткування прибутку тощо.

З метою залучення до країни осіб із значними розмірами особистого капіталу, а отже з метою стимулювання інвестиційної активності нерідко податкові пільги встановлюються залежно від громадянства.

Протягом останнього часу в більшості розвинутих країн спостерігається тенденція до зростання бюджетних витрат. Особливо ситуація загострюється в умовах поширення податкових пільг, що призводить до зменшення податкової бази. Для збереження рівня податкових надходжень до бюджету держава намагається збільшувати рівень податкових ставок, а в деяких інших випадках, що на нашу думку є більш доцільним, проводить активну роботу щодо впорядкування податкових пільг.

Під пильною увагою держави є такий об'єкт податкового регулювання як інвестиційна діяльність. З метою стимулювання інвестиційної активності у багатьох країнах з розвинутою ринковою економікою прибуток, що спрямовується на інвестування, повністю або частково звільняється від оподаткування. Широкого поширення набув досвід звільнення від податку на додану вартість високотехнологічного устаткування та обладнання, а також запасні частини до нього. Діяльність інвестиційних фондів у багатьох країнах діяльність яких не оподатковується прибутковим та іншими видами податків, зборів (обов'язкових платежів).

Впливовим інструментом фінансового регулювання економіки за допомогою змін у політиці оподаткування є формування податкової бази від якої залежить сума податкових зобов'язань різних категорій платників. Змінюючи базу оподаткування уряди країн із розвинутою ринковою економікою мають можливість створювати додаткові стимули для розширення виробництва, або, навпаки – обмежувати інвестиційну активність, знижувати темпи розвитку виробництва, а отже, стримувати або стимулювати економічне зростання.

Загальновизнаною практикою забезпечення економічного зростання у країнах з розвинутою ринковою економікою є розробка довгострокових планів економічного та соціального розвитку, необхідною складовою яких повинні бути пріоритети податкової політики на довгострокову перспективу. Аналіз зарубіжного досвіду свідчить про те, що для податкової політики розвинутих країн, які мають довгострокові програми розвитку економіки, характерними є такі риси:

- чітке визначення виявлених проблем в економічному розвитку країни, формулювання цілей та завдань податкової політики та опис податкових інструментів застосування яких сприятиме досягненню поставлених результатів;
- ранжування цілей економічного та соціального розвитку залежно від ступеня їх важливості, акцентування заходів податкової політики держави на найбільш важливих із них;
- узагальнення зарубіжного досвіду реалізації податкових реформ та виявлення найбільш перспективних методів та інструментів, обґрунтування економічних результатів, вигод та втрат для держави і платників від реалізації кожного етапу програми податкового реформування;
- вивчення та урахування результатів оцінки ефективності реалізації типових програм реформування системи оподаткування у минулому;
- аналіз можливих для залучення до процесу реформування методів та інструментів;
- аналіз вихідних умов започаткування проведення податкових реформ;
- прийняття управлінських рішень щодо коригування національної податкової політики з урахуванням національних специфічних умов господарювання та конкретних економічних умов.

Завдання податкової політики, а отже і податкового регулювання, у країнах із розвинутою ринковою економікою зводяться до забезпечення держави необхідною для її нормального функціонування фінансовою базою, створення ефективних механізмів та сприятливих умов для регулювання господарської діяльності країни у цілому, згладжування значних дисбалансів у доходах населення, що виникають в умовах ринкової економіки.

Отже, усі завдання податкової політики країн з розвинутою ринковою економікою можливо поділити на три основні групи [2]:

- *фіскальні* – передбачають формування необхідного розміру фінансових ресурсів для виконання державою покладених на неї функцій;
- *економічні (регулюючі)* – спрямовані на досягнення встановлених показників економічного та соціального розвитку країни, поживлення ділової активності, нарощення міжнародних економічних зв'язків, вирішення нагальних соціальних проблем;
- *контролюючі* – забезпечують ефективний контроль за результатами господарської діяльності макроекономічних суб'єктів.

Завданням сучасної податкової політики у провідних західних країнах є оптимальне поєднання суспільних і особистісних інтересів, тобто забезпечення оптимального співвідношення між коштами, що залишаються у розпорядженні платників податків та тих коштів, які перерозподіляються через бюджетну систему.

Особливістю податкових систем провідних західних країн є те що вони будувалися на науково-обґрунтованій основі, а саме на кейнсіанській концепції функціональних фінансів, за якою величина витрат і норма оподаткування підпорядковані потребам забезпечення сукупного суспільного попиту, який би забезпечив повне використання трудових ресурсів та капіталу за умови збереження стабільності цін. Тобто завдання забезпечення наповненості доходної частини бюджету забезпечується не за рахунок підвищення податкового навантаження, а за рахунок розширення податкової бази та скорочення державних видатків на фоні скорочення податків.

Вивчення досвіду податкового регулювання економіки у провідних країнах з ринковою економікою дозволило визначити особливості їх податкових систем.

Одна із найстаріших та найстабільніших податкових систем функціонує у Великобританії, яка має два рівні та включає загальнодержавні та місцеві податки. Серед загальнодержавних податків найбільшу роль відіграє прибутковий податок з громадян, надходження від якого забезпечують формування дві третини доходів королівства. Податок на прибуток корпорацій, відповідно, відіграє не значну роль. Оподаткування доходів громадян здійснюється за диференційованими ставками – 20, 25 і 40%, при визначенні яких враховуються сімейний та матеріальний стан платників податків. Крім того, вивчення підлягають інші обставини життя платника, які враховуються при наданні податкових пільг та знижок, не допускаючи таким чином значної диференціації у доходах.

Оподаткування прибутку підприємств здійснюється за єдиною ставкою яка становить 33%, що значно менша за ставку яка діяла понад 10 років тому і становила 52%, таким чином стимулюючи розвиток бізнесу [3].

Важливим джерелом надходжень до бюджету є податок на спадщину який не сплачується з майна яке оцінено на суму менше 150 тис. фунтів стерлінгів, а спадщина на більшу суму оподатковується за ставкою 40%. Отже, у податковій системі Великобританії закладений механізм унеможливлення невинного збагачення громадян та стимулювання їх активної участі у суспільному виробництві. Особливо справляються внески на соціальне страхування за ставками диференційованими залежно від розмірів доходу від 2% до 9% [4].

Серед непрямих податків важливе місце посідає податок на додану вартість, надходження від якого формують 17% доходів бюджету Об'єднаного Королівства та фактично є другим за значенням податком після податку на доходи фізичних осіб. Ставка податку на додану вартість складає 17,5%. Іншим важливим непрямим податком є акциз, ставка якого коливається у межах від 10-30% від ціни товару.

Податкова політика Великобританії у сфері місцевого оподаткування передбачає значну диференціацію їх величини залежно від регіону країни. Об'єктом оподаткування місцевими податками є нерухоме майно, у тому числі земля [5].

Характерною особливістю податкової системи Франції є те що основний податковий тягар лягає на споживання, а не на виробництво. Так, 41,4% усіх надходжень до бюджету Франції формує непрямий податок – податок на додану вартість. З метою регулювання споживання окремих видів товарів та послуг ставки податку диференційовані. Так, основна ставка податку на додану вартість складає 18,6%, на товари й послуги першої необхідності – 5,5%, на товари побуту – 7%, а найвища ставка досягає 22%. Від обкладання податком на додану вартість звільнено: медицину, освіту, приватну викладацьку діяльність, лікувальну практику, літературу, мистецтво, а також усі експортні товари. Поряд з універсальним акцизом – податком на додану вартість у Франції застосовуються і специфічні акцизи [6].

Другим за значенням при формуванні доходної частини бюджету Франції є податок на доходи фізичних осіб, частка якого серед усіх бюджетних доходів становить понад 18%. Прибуток суб'єктів підприємницької діяльності обкладається за ставкою 34%, а прибуток підприємств зайнятих у сфері сільськогосподарського виробництва та на ринку цінних паперів за ставкою яка коливається від 10% до 24%, чим держава може стимулювати розвиток певних видів економічної діяльності. Виходячи з частки, яку податок на прибуток підприємств займає серед бюджетних доходів – 10% [5, 7], можливо дійти висновку, що уряд Франції проводить активну роботу по розвитку та захисту вітчизняного товаровиробника.

Характерними особливостями податкової системи Німеччини, як і податкових систем вже згаданих вище країн, є оптимальний розподіл податкового навантаження між товаровиробниками та споживачами, акцент на забезпеченні соціальної справедливості та захисті вітчизняного виробництва. Федеральний адміністративно-територіальний устрій Німеччини (федеральна влада, уряди земель, місцева влада (громади)) обумовлює і структуру її податкової системи, яка передбачає розподіл податкових надходжень до бюджетів на паритетних засадах. Так, приблизно половина коштів отриманих від податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток юридичних осіб спрямовується до федерального бюджету, інша ж частина залишається у розпорядженні громади тієї території де ці надходження були зібрані. Завдяки концентрації основних надходжень на федеральному рівні та внаслідок диференціації земель Німеччини в стані економічного потенціалу існує необхідність перерозподілу частини коштів від багатших територій – до бідніших.

Основним джерелом формування доходів бюджету в Німеччині є податок на доходи фізичних осіб, який справляється за диференційованою ставкою яка коливається від 19% до 53%. При визначенні ставки податку враховуються різні життєві обставини платника згідно якими виділяють шість податкових класи. Відрахування із фонду заробітної плати здійснюються за ставкою 6,8% при чому зобов'язання зі сплати рівномірно розподіляється між роботодавцем і найманим працівником.

Значна частка у доходах бюджету припадає на податок на прибуток корпорацій, який справляється за двома ставками. Прибуток, що перерозподіляється оподатковується за ставкою – 50%, а той що розподіляється у вигляді дивідендів – 36%.

З метою стимулювання розвитку виробництва та технічного переоснащення товаровиробників у Німеччині великі податкові пільги надаються завдяки прискореній амортизації. Так, сільськогосподарським товаровиробникам у перший рік дозволяється списати до 50% вартості устаткування, а за наступні 3 роки – до 80 % [8].

Податок на додану вартість у Німеччині забезпечує формування майже 28% бюджетних надходжень. Основна ставка даного податку складає 15%, проте законодавством дозволено обкладати за зниженою ставкою основні продовольчі товари та товари і послуги соціально-культурного призначення, що є характерним і для інших європейських країн. В Німеччині вагоме значення мають також і акцизні податки, надходження від яких повністю зараховуються до федерального бюджету.

Основа доходів місцевих бюджетів Німеччини складають промислові податки, які справляються як з юридичних, так і з фізичних осіб які займаються промисловою і торговельною діяльністю, а також земельні та майнові податки. Загалом для податкової системи Німеччини характерними є ті самі тенденції розвитку, що й для податкових систем інших західноєвропейських країн з розвиненою ринковою економікою: зменшення податкового навантаження на прибуток, застосування пільгового оподаткування для стимулювання технологічного прогресу та активізації розвитку підприємництва, передусім малого. Податкові реформи останніх років спрямовувались на створення сприятливих умов для німецьких виробників [9].

Розвинутою є також і трьохрівнева податкова система США у якій близько 70% податкових надходжень спрямовуються до федерального бюджету. Проте, у зв'язку з тим, що від 70% до 90% витрат на охорону здоров'я, освіту, соціальне забезпечення тощо фінансуються за рахунок місцевих бюджетів величина місцевих податків та податків в штатах залишається на досить високому рівні.

Як і в податкових системах інших розвинутих країн у США найважливішу роль відіграє податок на доходи фізичних осіб, що справляється за прогресивними податковими ставками, що встановлюються залежно від величини отриманого доходу на рівні 11%, 15%, 28% та 38,5%. З метою забезпечення достатнього рівня життя населення та задля зменшення кількості ухилень від сплати податків останнім часом значно збільшено суму неоподаткованого доходу та знижено максимальну ставку оподаткування [10].

Рівними частинами між роботодавцями та найманими працівниками розподіляються другі за важливістю для федерального бюджету відрахування на соціальне страхування, при чому їх розмір протягом останнього часу має тенденцію до зростання, що обумовлено необхідністю фінансового забезпечення реалізації більшої кількості соціальних програм.

З метою унеможливлення невинного збагачення внаслідок отримання доходів у вигляді спадщини її оподаткування здійснюється за прогресивною ставкою від 18% до 50%, при чому існує неоподатковуваний мінімум на рівні 10 тис. дол. США.

Тенденцію до поступового скорочення мають ставки третього за значенням для федерального бюджету податку – податку на прибуток юридичних осіб (корпорацій). Його ставка скоротилася із 46% у 1986 році до 30,6% у 2006 році. Незважаючи на поступове зростання прибутків американських транснаціональних корпорацій податкове навантаження на їхній прибуток поступово знижується що може свідчити про стимулювання з боку уряду США експансіоністських прагнень американських представників крупного міжнародного бізнесу. Чинна нині система оподаткування у США передбачає що із перших 50 тис. дол. США прибутку податок сплачується за ставкою 15%, за наступні 250 тис. дол. США треба сплачувати податок за ставкою – 25%, а за прибуток що перевищує 250 тис. дол. США треба платити податок за максимальною податковою ставкою, що може свідчити про намагання уряду стимулювати розвиток малого бізнесу. У США, крім того, широкого розповсюдження набула

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

практика застосування прискорених норм амортизації, які у сукупності із певними податковими пільгами заохочують науково-технічний прогрес [11, 12].

Акцизні податку у США, на відміну від інших країн з розвинутою ринковою економікою, спрямовуються не до федерального бюджету, а є основою доходної частини місцевих бюджетів штатів.

Значний вплив на розвиток економічних та соціальних процесів у США мають органи влади штатів, які наділені широкими повноваженнями у сфері оподаткування. Так, у 44 штатах крім федерального податку на доходи населення введено також аналогічний податок надходження від якого спрямовуються до бюджету штату. Крім того, у деяких штатах запроваджено власний податок на прибуток корпорацій, податки із продажів та податок на ділову активність. Потужним джерелом формування доходної частини місцевих бюджетів є податок на майно. Проте, незважаючи на достатньо міцну фінансову базу діяльності місцевої влади, місцеві бюджети не можливо збалансувати без субсидій, дотацій і субвенцій із федерального бюджету.

В цілому податкова система США позитивно впливає розвиток бізнесу, особливо малого, подоланню безробіття та зростання доходів населення [13]. Помітні успіхи уряду у забезпеченні однакового розвитку різних за рівнем економічного потенціалу штатів.

Підсумовуючи викладене, можливо зробити висновок про те, що для переважної кількості країн з розвинутою ринковою економікою характерним є зниження рівня податкового навантаження на податок на прибуток корпорацій. Так, у Іспанії, Данії, Швеції, Австрії та Ірландії ставки даного податку скоротилися на третину. Помітне зниження ставок оподаткування прибутку корпорацій спостерігається у США, Японії, Канаді та інших країнах [1]. Податки є ефективним інструментом стимулювання діяльності господарюючих суб'єктів, формувати оптимальну структуру економіки країни, позитивно впливати на економічний розвиток різних територій.

Постсоціалістичні країни, при переході від тоталітарної адміністративно-командної економіки використовували досвід країн з розвинутою ринковою економікою при побудові ліберальних та демократичних податкових систем. Для побудови податкових систем у постсоціалістичних країнах необхідно було передусім забезпечити імплементацію принципів оподаткування, яку були вироблені протягом тривалого становлення систем оподаткування у країнах з розвинутою ринковою економікою: юридична рівність перед законом усіх платників податків, унеможливлення податкової дискримінації та дотримання з боку держави податкового нейтралітету; забезпечення стабільності норм та правил функціонування системи оподаткування; законодавче визначення податкових пільг та преференцій для певного кола платників; унеможливлення зворотної дії податкового законодавства; запровадження відповідальності за порушення податкового законодавства на основі встановлення презумпції винуватості платника податку та встановлення гнучкої системи відповідальності за порушення податкового законодавства; простота і прозорість системи оподаткування; унеможливлення свавілля з боку представників контролюючих органів; співмірність суми податкових надходжень із витратами у відповідності із законом про Державний бюджет на відповідний рік.

Від дотримання визначених принципів залежить успіх проведення податкових реформ. Успіхи у проведенні ринкових перетворень у таких постсоціалістичних країнах як Польща, Чехія, Угорщина, Словенія, Румунія, республіках колишньої Югославії пов'язують, передусім, з успішним проведенням податкового реформування, забезпечивши при цьому стабільність та надійність податкового законодавства, його максимальне наближення до європейських стандартів, які передбачають дієві механізми забезпечення розвитку та захисту вітчизняного товаровиробника [14].

Процес становлення та реформування проходить і податкова система Російської Федерації, основним напрямком реформування у якій стало скорочення податкових надходжень до бюджету внаслідок зниження податкового тиску на товаровиробників. Так, знижено ставку податку на прибуток підприємств до 20% та ставку податку на додану вартість до 18% [15]. Проте існують і негативні тенденції, які потребують вирішення: нерівномірний розподіл податкового тягаря, розширення зони тьшової економіки, зниження стимулюючої ролі податків.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами проведеного дослідження можливо виділити загальні тенденції розвитку податкових систем провідних країн світу: переважання ролі прямого оподаткування у Німеччині, Канаді, США, Японії, а непрямого – у Франції та Італії; завдяки запровадженню прогресивного прямого оподаткування у Німеччині, Японії та США забезпечується стабільне економічне зростання.

Серед найбільш гострих проблем функціонування податкових систем у провідних країнах з ринковою економікою можливо виділити наступні:

- *складність побудови податкових систем* – важке розуміння принципів функціонування системи оподаткування з одного боку ускладнює порядку нарахування та сплати податків, а з іншого – створює проблеми ефективного управління податковою системою, що, у свою чергу створює сприятливі умови для ухилення від оподаткування;
- *несправедливість оподаткування доходів фізичних осіб* – частими є випадки коли однакові доходи фізичних осіб оподатковуються по різному;
- *неузгодженість оподаткування доходів фізичних осіб із різних джерел* – різний порядок оподаткування доходів фізичних осіб отриманих як оплата праці та як дивіденди сприяє розвитку процесів інкорпорації за податковими причинами наслідком чого є фінансування виробничого розвитку підприємств за рахунок позикового капіталу;
- *значний перебік у бік прямого оподаткування* – у системах оподаткування провідних країн світу найбільше значення мають прями податки.

Залежно від ступеня оподаткування прибутку підприємств В.М. Гриньова, М.М. Новікова [16] пропонують поділяти країни світу на 4 основні групи. Враховуючи результати досліджень вказаних авторів та враховуючи результати проведеного вище дослідження зарубіжних систем оподаткування країни світу залежно від підходу до оподаткування прибутку підприємств можливо згрупувати таким чином:

- *країни з класичною системою подвійного оподаткування* (існує подвійне оподаткування прибутку: того, що реінвестується та того, який виплачується власникам капіталу (Україна, США, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Швеція));
- *країни в яких прибуток підприємств повністю звільнений від оподаткування* (Греція, Норвегія);
- *країни в яких від оподаткування звільнено прибуток який виплачується акціонерам* (Австралія, Нова Зеландія, Італія, Фінляндія);
- *країни в яких прибуток отриманий акціонерами на рівні компанії оподатковується за більш низькою ставкою податку* (Австрія, Німеччина, Португалія, Японія) або частково звільняється від оподаткування (Іспанія, Ісландія);
- *країни в яких оподаткування прибутку знижується на рівні акціонерів: вони звільняються від оподаткування доходу отриманого у вигляді дивідендів* (Данія, Канада, Японія) або податок, який сплачує компанія з прибутку, розподіляється частково, тобто податковий кредит (Великобританія, Ірландія, Франція).

Певні особливості функціонування систем оподаткування існують у країнах, які нещодавно стали членами Європейського Союзу – Литві, Латвії, Естонії, Словаччині, Угорщина та ін. Податкові реформи у цих країнах засновуються на положеннях неокласичної теорії, що передбачає посилення нейтральності оподаткування, унеможливлення негативного впливу податків на пропозицію факторів виробництва, заощадження, інвестиції, що в підсумку сприятиме оновленню ринкової економіки.

За характером податкових реформ дані країни можливо поділити на дві групи:

- країни, які проводять радикальні податкові реформи – до даної групи країн належать Латвія, Литва, Естонія і Словаччина. Урядами цих країн проводяться радикальні податкові реформи (запроваджено пропорційний податок на доходи громадян, знижено ставку податку на прибуток підприємств (з 40% до 20% у Словаччині, з 25% до 15% у Латвії, з 29% до 20% у Литві, у Естонії: прибуток, що розподіляється через акціонерів – ставка знизилася з 26% до 22%, при цьому нерозподілений прибуток не оподатковується)), акцент у яких ставиться на підвищення ефективності функціонування податкових систем, а не на дотримання соціальної справедливості, як це відбувається у більшості європейських країн;

- країни, які проводять помірковані податкові реформи – до даної групи країн можливо віднести Угорщину, Словенію, Чехію й Польщу. У даних країнах, попередньо з першою групою, характерними є більш високі ставки за всіма основними податками, хоча середній рівень оподаткування у країнах даної групи залишається дещо нижчим ніж у середньому по ЄС.

На підставі вивчення зарубіжного досвіду можливо визначити ключові принципи, яких слід дотримуватися в ході реформування вітчизняної системи оподаткування: сприяння розвитку вітчизняного товаровиробника, забезпечення дотримання принципу соціальної справедливості, створення сприятливих умов для залучення іноземного інвестиційного капіталу.

Список використаних джерел

1. Крючкова Н.М. Податкова політика у системі макроекономічного регулювання / Н.М. Крючкова. – Одеса: «Астропринт», 2011. – 174 с.
2. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн / Л.О. Миргородська. – К., 2003. – 240 с.
3. Колягин Д.В. Анализ государственного регулирования современной экономики Франции и Великобритании / Д.В. Колягин // Известия ИГЭА. – 2011. - № 3(77). – С. 123-125.
4. Об'єднані сторінки європейських країн: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu.int/eur-lex/>.
5. Мещерякова О.В. Налоговые системы развитых стран мира / О.В. Мещерякова. – М.: Фонд «правовая культура», 2005. – 240 с.
6. Матеріали з офіційного сайту Міністерства фінансів Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.finances.gouv.fr/impots_et_taxes/.
7. Хасси У.М. Мировое налогообложение. Основы Мирового налогового кодекса: Пер. с англ. / У.М. Хасси, Д.С. Любик. – Кембридж: Гарвардский университет, 2002. – 280 с.
8. Бобоев М.Р. Налоговые системы зарубежных стран / М.Р. Бобоев, Н.Н. Тютюрюков. – М.: Гелиос, 2002. – 621 с.
9. Крючкова Н.М. Дієвість податкової політики в рамках регулювання економічного росту / Н.М. Крючкова // Збірник наукових праць Четвертої міжнародної науково-практичної конференції «Evropska veda – 2008». – Прага, 2008. – С. 24-26.
10. Князев В.Г. Налогообложение в США / В.Г. Князев // Финансы. – 2003. - № 8. – С. 49-58.
11. Міжнародне оподаткування / За ред. Ю.Г. Козака, В.М. Сліпа. – К., 2005. – 550 с.
12. Ракитов М.Г. Налоги и налогообложение в США / М.Г. Ракитов // Налоговый вестник. – 2003. - № 4. – С. 16-21.
13. Александров И.М. Налоговые системы России и зарубежных стран / И.М. Александров. – М.: Бератор-Прес, 2002. – 192 с.
14. Матеріали з офіційного сайту Департаменту фінансів Швейцарії. Податкові дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.efd.admin.ch/org/vorsteher/01321/index.html>.
15. Коротина Н.Ю. Проблемы бюджетно-налогового стимулирования инновационных процессов в Российской Федерации / Н.Ю. Коротина, Е.Л. Корниенко // Челябинский гуманитарий. – 2012. - № 2(19). 35-38.
16. Гриньова В.М. Державне регулювання економіки / В.М. Гриньова, М.М. Новікова. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 756 с.

References

1. Kryuchkov N.M. Podatkova polityka u systemi makroekonomichnoho rehulyuvannya [Tax policy in the system of macroeconomic regulation]. Odessa: "Astroprint", 2011. 174 p.
2. Mirgorodska L.A. Finansovi systemy zarubizhnykh krayin [The financial systems of foreign countries]. K., 2003. 240 p.
3. Kolyagin D.V. Analiz gosudarstvennogo regulirovaniya sovremennoy ekonomiki Frantsii i Velikobritanii [Analysis of state regulation of the modern economy of France and Great Britain]. Izvestiya IGEA [News IGEA]. no. 3 (2011): 123-125.
4. European countries combined page: [electronic resource]. - Mode of access: <http://europa.eu.int/eur-lex/>.
5. Meshcheriakova O.V. Nalogovyye sistemy razvitykh stran mira [Tax systems of developed countries]. M.: Fund "legal culture", 2005. 240 p.
6. Materials from the official website of the Ministry of Finance of France : http://www.finances.gouv.fr/impots_et_taxes/.
7. Hussey U.M. Mirovogo nalogooblozheniye. Osnovy Mirovogo nalogovogo kodeksa: Per. s angl. [Global taxation. Fundamentals of the Tax Code of the World: Per. Translated from English]. Cambridge: Harvard University, 2002. 280 p.
8. Boboev M.R. Nalogovyye sistemy zarubezhnykh stran [Tax systems of foreign countries]. M.: Helios, 2002. 621 p.
9. Kruchkova N.M. Diyeivist podatkovoyi polityky v ramkakh rehulyuvannya ekonomichnoho rostu [The effectiveness of tax policy in the regulation of economic growth]. Zbirnyk naukovykh prats Chetvertoyi mizhnarodnoyi nauково-praktychnoyi konferentsiyi «Evropska veda – 2008» [Scientific Papers of the Fourth International Scientific-Practical Conference «Evropska veda - 2008»]. Prague, 2008. P. 24-26.
10. Knyazev V.G. Nalogooblozheniye v SSHA [Taxation in the United States]. Finansy [Finance]. no. 8 (2003): 49-58.
11. Kozak YU.H., Slipa V.M. Mizhnarodne opodatkovannya [International Taxation]. K., 2005. 550 p.
12. Rakitov M.G. Nalogi i nalogooblozheniye v SSHA [Taxes and taxation in the United States]. Nalogovyy vestnik [Tax Bulletin]. no. 4 (2003): 16-21.
13. Alexandrov I.M. Nalogovyye sistemy Rossii i zarubezhnykh stran [The tax system of Russia and foreign countries]. M.: Berator-Pris, 2002. 192 p.
14. Materials from the official website of the Department of Finance of Switzerland. Tax research : <http://www.efd.admin.ch/org/vorsteher/01321/index.html>.
15. Korotyina N.Y. Problemy byudzhethno-nalogovogo stimulirovaniya innovatsionnykh protsessov v Rossiyskoy Federatsii [Problems of fiscal stimulus of innovation processes in the Russian Federation]. Chelyabinskii gumanitariy [Chelyabinsk humanities]. no. 2 (2012): 35-38.
16. Grinyova V.M., Novikov M.N. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky [State regulation of economy]. Kharkiv: ID "INZHEK", 2004. 756 p.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Свищук Алла Сергіївна, здобувач наукового ступеня кандидата економічних наук кафедри фінансів Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
e-mail: allrou@inbox.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Свищук Алла Сергеевна, соискатель научной степени кандидата экономических наук кафедры финансов
Киевский национальный торговко-экономический университет
ул. Киото, 19, в. Киев, 02156, Украина
e-mail: allroud@inbox.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Svischuk Alla Sergeyevna, competitor scientific degree of Candidate of Economic Sciences, Department of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics
19, Kyoto street, Kiev, 02156, Ukraine
e-mail: allroud@inbox.ru

УДК 347.73.037:35.072.6

**ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ**

Смірнова О.М.

Предметом роботи є аналіз діючих у Європі моделей проведення внутрішнього державного аудиту та методика оцінки його ефективності у системі управління державними фінансами.

Метою дослідження є систематизація та характеристика особливостей централізованої, децентралізованої та змішаної моделей внутрішнього аудиту із одночасною деталізацією підходів до оцінки їх результативності на основі бальної методики оцінювання ефективності управління державними фінансами.

Для характеристики моделей внутрішнього державного аудиту використовувались методи індукції та дедукції; методи теоретичного узагальнення й порівняння дали можливість розкрити сутність та зміст показників ефективності у Системі управління державними фінансами.

За результатами дослідження: розкрито зміст та особливості моделей внутрішнього аудиту в європейських країнах; охарактеризовано службу внутрішнього аудиту на рівні Європейського союзу; окреслено в цілому та за показниками Систему оцінювання ефективності управління державними фінансами; детально проаналізовано такі показники Системи, як «Ефективність внутрішнього контролю для витрат, не пов'язаних із заробітною платою» та «Ефективність внутрішнього аудиту». Зроблено висновок про доцільність вивчення європейського досвіду для застосування у вітчизняних реаліях після проведення ключових реформ у сфері державного управління.

Ключові слова: державний аудит, показники ефективності, управління державними фінансами, фінансовий контроль, фінансовий аудит, аудит ефективності.

**ЕВРОПЕЙСКОЙ ОПЫТ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ВНУТРЕННЕГО АУДИТА В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ**

Смирнова А.Н.

Предметом работы является анализ действующих в Европе моделей проведения внутреннего государственного аудита и методика оценки его эффективности в системе управления государственными финансами.

Целью исследования является систематизация и характеристика особенностей централизованной, децентрализованной и смешанной моделей внутреннего аудита с одновременной детализацией подходов к оценке их результативности на основе балльной методики оценки эффективности управления государственными финансами.

Для характеристики моделей внутреннего государственного аудита использовались методы индукции и дедукции; методы теоретического обобщения и сравнения позволили раскрыть сущность и содержание показателей эффективности в системе управления государственными финансами.

За результатами исследования: раскрыто содержание и особенности моделей внутреннего аудита в европейских странах, а также охарактеризована служба внутреннего аудита на уровне Европейского союза; очерчена в целом та за показателями Система оценки эффективности управления государственными финансами; подробно проанализированы такие показатели системы, как «Эффективность внутреннего контроля расходов, не связанных с заработной платой» и «Эффективность внутреннего аудита». Сделан вывод о целесообразности изучения европейского опыта для применения в отечественных реалиях после проведения ключевых реформ в сфере государственного управления.

Ключевые слова: государственный аудит, показатели эффективности, управления государственными финансами, финансовый контроль, финансовый аудит, аудит эффективности.

**EUROPEAN EXPERIENCE OF ESTIMATING THE EFFECTIVENESS
OF INTERNAL AUDIT IN SYSTEM OF STATE CONTROL**

Smirnova O.M.

The subject of the paper is to analyze the existing European model of internal government audit and estimating method of its effectiveness in Public Financial Management.

The aim of the article is to systematize and to characterize the features of centralized, decentralized and mixed models of internal audit with detailed approaches to evaluating their effectiveness on the basis of methods marks in estimating the effectiveness of Public Financial Management.

It was used methods of induction and deduction to characterize the internal state audit model; the disclosure of the nature and content of indexes in Public Financial Management was made by methods of theoretical generalization and comparison.

It was achieved such results: the content and features of the models of internal audit in the European countries were revealed; the Internal Audit Service at the level of the European Union was described; Performance Measurement Framework was outlined in general and by its indicators; indexes PI-2 Effectiveness of internal controls for non-salary expenditure» and PI-21 «Effectiveness of internal audit» were analyzed in details. It was made a conclusion, that European experience can be useful in domestic realities after key reforms in public administration will be made.